

Stämbandet

Fälthagen-78

ORGAN

för

Svenska Sång- och Talpedagogförbundet

1/1982

Att ha till yrke att tala och att tala om sitt yrke

Några reflektioner med anledning av diskussionen på
SSTPF:s höstmöte 1981 av HJÖRDIS LEVIN

Vad är egentligen en talpedagog? Regelrätt översatt är det en person som lär andra att tala. Men vad är då att kunna tala? Är det att kunna röra på läppar och tunga på rätt sätt, att andas rätt och att frambringa välljudande satser? Vanligen är det utlärandet av dessa konster, som räknas som talpedagogens uppgifter. Att tala innebär emellertid något mycket mer. Det innebär att förmedla ett budskap till andra människor. Det måste finnas ett innehåll i de ord och satser som läpparna frambringar. Att lära andra att tala innebär att lära dem att insamla, ordna och uttrycka innehållet i sitt budskap.

Sokrates som gick omkring och ställde knepiga frågor till människor i sin omgivning ställde en gång en sofist ordentligt mot väggen. Sofisten påstod att han hade till yrke att vara talare. Hur kan man vara endast talare, frågade Sokrates. För att kunna tala om något måste man också kunna något om den saken. Således menade han att det som man kan är ens yrke och inte själva talandet. Om någon vill tala om medicin, så måste denne någon kunna något om medicin; alltså är yrket medicinare och inte talare. Sokrates ville få sofisten att erkänna (inse), att han egentligen gick omkring och pratade om saker, som han inte kunde något om.

Den som skall lära andra att insamla, ordna och förmedla ett stoff kan inte ge den som vill lära sig att tala nödvändigt kunnande. Pedagogen kan emellertid lära den som vill lära sig att tala hur man insamlar, ordnar och uttrycker ett budskap. Självklart finns det även idag ett stort behov av talpedagoger som utbildar s.k. yrkestalare, främst de som skall stå på scenen, men dessa yrkestalare har så gott som alltid ett givet material som inte behöver ordnas. De använder en redan färdig text. Vad som återstår för talpedagogen är att ge recitatören eller skådespelaren taltekniska färdigheter och möjligen att hjälpa till med tolkningen av texterna.

Helt annorlunda är det med det område av talpedagogiken, som numera har blivit större än det någonsin tidigare har varit - den vanliga människans behov av att kunna uttrycka sig. Genom demokratiseringsprocessen krävs att ett allt större skikt av befolkningen kan förmedla ett budskap till andra: sina egna åsikter, fakta inom sitt yrkesområde eller inom facklig och politisk verksamhet, för att inte tala om företagsdemokratiska sammanhang. Skaran av dem som har att tala till yrke minskar medan skaran av dem som har att tala om sitt yrke ökar. Här vill jag återknyta till Sokrates. Det ökade behovet av att kunna tala kommer idag från människor som skall, vill eller behöver kunna tala om ett stoff utifrån sitt eget kunnande eller från ett område som de måste kunna lära sig något om. De budskap, som de skall förmedla, är inte färdigställda och ordnade.

Nu tycker vi kanske att det är skolans uppgift att ge den vanliga människan övning i att hålla ett anförande. Men tyvärr hinner skolan inte med. Följden är att en massa människor, som plötsligt står i den situationen att de vill eller måste kunna framföra fakta om sitt jobb eller tala om vad de tycker i en sak, helt enkelt inte kan det. De vet inte hur de skall göra och tror att nervositeten, osäkerheten och rädslan de känner inför att ställa sig upp och tala för andra, beror på deras egen inboende oförmåga: - jag är ingen talare - precis som om talande vore antingen medfött eller ett yrke som man utbildats till. Nervositeten beror i nittio fall av hundra på att den vanliga människan inte har någon övning i vare sig att ordna sitt stoff eller att prata inför fler människor än den närmaste kretsen av kända och välvilliga personer.

Osäkerheten och rädslan beror på frånvaron av en förtroendefull känsla inför publiken. Man vet inte vad de tycker och tänker om en, alltså tänker de illa. Dåligt självförtroende är en bidragande orsak. Och hur skall ett självförtroende kunna finnas på ett område, som man inte lärt sig något om? Många vinner en hel del självförtroende bara genom att få höra att de faktiskt kan tala; d.v.s. röra läppar och tunga så att de hörs och här gör videon många gånger underverk. Många blir förskräckta över att se sig själva, andra blir förvånade över att det inte var så illa, som de trodde. Självförtroende kan således många gånger vinnas bara genom bekräftelse eller övertygelse från andra om att man faktiskt inte är så tokig på att prata. Men i de flesta fall räcker inte detta. Träning och åter träning behövs både med att samla, ordna och framföra ett talstoff. Och det är väldigt ofta bristen på en bra förberedelse som skapar osäkerheten. Den nödvändiga kunskapen har skolan inte förmått att ge.

På det här området anser jag att förbundet har en ny och stor uppgift att fylla bl.a. genom att samla lärare från förskolan och grundskolan och framhålla betydelsen av att barnen får träning i att uttrycka sig på ett ordnat sätt. De gamla förhörsmetoderna håller väl förhoppningsvis på att försvinna, men de s.k. ikryssningsformulären borde bytas ut mot att eleverna muntligt får redogöra för sina kunskaper. Detaljerna för hur det skulle kunna gå till kan jag inte presentera här, men väsentligt är att något görs åt saken. Andra instanser att ta kontakt med är skolförvaltningen, utbildningsdepartementet, riksdagen och kommunerna för att väcka ett intresse för denna fråga. Det är viktigt att eleverna också får veta, att diskussioner ger träning i att tänka snabbt och ökar ordförrådet.

Uppgiften för förbundets talpedagoger borde inte enbart vara, som jag ser det, att koncentrera sig på utbildning av yrkestalare av ovan angiven typ utan att vidga sitt område till vanliga människor. Vad det handlar om är att den som har till yrke att tala och den som har att tala om sitt yrke behöver två olika typer av utbildning och följaktligen två olika typer av talpedagoger, som i sin tur har olika utbildning bakom sig. Den ena är lika viktig som den andra. Det är inte bara vi som utför det talpedagogiska arbetet, som skall träffas och prata med varandra om olika problem, utan vi måste ta kontakt med och dra in andra av ämnet berörda i kretsen och det gör vi bäst genom att vända oss utåt och söka upp dem det vederbör. Framförallt måste vi sträva efter att avmystifiera talar-konsten!!

